Motion

1980/81:226

av Jörgen Ullenhag m. fl.
om föräldrapenning för hemvändande missionärer och biståndsarbetare

För att ha rätt till föräldrapenning i samband med barns födelse måste den försäkrade ha varit inskriven i försäkringskassan under minst 180 dagar i följd närmast före barnets födelse eller den beräknade tidpunkten för denna. För att få föräldrapenning som är högre än garantinivån gäller dessutom att den försäkrade under minst 270 dagar före nedkomsten eller den beräknade tidpunkten för denna haft en sjukpenning överstigande garantibeloppet.

För att vara inskriven i försäkringskassan krävs bosättning inom riket.

Den som varit verksam utomlands och efter att ha återvänt till Sverige får barn mindre än nio månader efter återkomsten får alltså föräldrapenning begränsad till garantibeloppet, alternativt ingen föräldrapenning alls. Detta blir resultatet trots att barnet är fött i Sverige av svenska föräldrar, som under en begränsad tid varit verksamma utomlands.

När det gäller många anställda i svenska eller andra företag med verksamhet i utlandet kan man i och för sig anta att den här påtalade nackdelen – liksom motsvarande nackdelar för den anställde när det gäller sjukförsäkring m. m. – kompenseras genom en högre lönenivå vid utlandstjänst.

Detta hindrar inte att det finns åtskilliga fall, där de nämnda inskränkningarna i rätten till föräldrapenning får konsekvenser som strider mot grundtankarna i lagen om allmän försäkring.

Särskilt påfallande blir detta när det gäller personer som under några år arbetar i ideella organisationers utlandsverksamhet. I dessa fall kan det visserligen finnas vissa praktiska möjligheter att lösa sjukförsäkringsfrågor. Men det finns inga praktiska möjligheter att genom enskilda försäkringar eller löneavtal kompensera för skillnader i rätten till föräldrapenning, vilka uppkommer först efter det att biståndsarbetaren slutat sin anställning hos organisationen och återvänt till Sverige.

De personer som är utlandsverksamma under ett begränsat antal år och sålunda har en fast anknytning till Sverige betalar skatt och är inskrivna i försäkringskassor såväl före som efter sin utlandsvistelse.

De problem som här kan uppstå för hemvändande missionärer och biståndsarbetare har behandlats av riksdagen redan för sju år sedan. Därvid bifölls socialförsäkringsutskottets utlåtande i anledning av tre motioner, varigenom riksdagen beslöt att hemställa hos regeringen om utredning av frågan. Frågan är emellertid fortfarande olöst. Hemvistsakkunniga – SOU 1976:39 – föreslog att föräldrapenning för hemvändande utlandssvenskar

skulle kunna utgå i de fall det gäller personer som under sin tjänstgöring utomlands uppbär lön av staten eller av svensk kommun.

Problemen när det gäller föräldrapenning skulle sålunda lösas för ambassad- och konsulatpersonal, svensk militär i FN-tjänst, anställda vid riksdagens verk, vissa utomlands tjänstgörande präster (avlönade av kyrkofonden) samt personer som genom svensk myndighets medverkan ställs till något FN-organs förfogande, varvid svenska staten betalar lönen.

Frågan skulle däremot förbli olöst för missionärer, biståndsarbetare i andra frivilligorganisationer, personer som i SIDA:s regi anställs i multinationella biståndsprojekt, personal anställd och avlönad av Förenta nationerna och dess fackorgan, OECD och liknande organisationer.

Hemvistsakkunniga synes ha haft för avsikt att göra gränsdragningen på så sätt att balans uppnås mellan rättigheter och skyldigheter för de enskilda och deras arbetsgivare.

Närdet gäller föräldrapenning för hemvändande missionärer och biståndsarbetare skulle resultatet i stället bli en gränsdragning med olyckliga och stötande konsekvenser.

En förbättring av möjligheterna till föräldrapenning framstår som särskilt angelägen, när det gäller de kategorier som inte kan lösa problemet genom privata försäkringar och förmånliga löneavtal, nämligen missionärer och biståndsarbetare inom svenska frivilligorganisationer, FN-organ eller internationella ideella sammanslutningar.

Detaljutformningen av en lagstiftning av det slag vi här avser innebär att ställning bl. a. måste tas till en del avgränsningsproblem m. m. Trots att frågan redan har utretts till följd av ett sju år gammalt riksdagsbeslut måste det på nytt konstateras att några ändamålsenliga författningsförslag inte föreligger. Av socialförsäkringsutskottets betänkande 1980/81:12 framgår visserligen att "... inom socialdepartementet har nyligen ett arbete påbörjats med att kartlägga problem av bl. a. den art som berörs i motionerna" (bl. a. i motion 1979/80:1184 av Jörgen Ullenhag m. fl. angående den fråga som på nytt aktualiseras med den motion som här väcks).

Även om en kartläggning av vissa problem nu påbörjats måste det framhållas att en lösning av frågan om föräldrapenning för hemvändande missionärer och biståndsarbetare fortfarande är angelägen. Detta innebär att det lagförslag som skall framläggas i dessa avseenden inte kan grundas på hemvistsakkunnigas förslag, eftersom detta var inriktat på att lösa problemen för statens egen personal i sådana former att de ideellt arbetande organisationerna och deras biståndsarbetare ställdes utanför det nya systemet.

Ett sådant diskriminerande förfarande gentemot mission och annat ideellt u-landsarbete strider mot den positiva inställning samhället måste ha när det gäller sådana frivilliga insatser från enskilda människors, trossamfunds och andra organisationers sida. Socialförsäkringsutskottet har också i det ovan

nämnda betänkandet (1980/81:12) erinrat om tidigare riksdagsuttalanden om att man bör underlätta svenskars arbete i u-länderna och så långt möjligt visa generositet då de återvänder till Sverige. Med den utgångspunkten måste det kommande förslaget bygga på en likabehandling av de statligt anställda och de ideellt verksamma missionärerna och biståndsarbetarna.

Med hänvisning till vad som anförts hemställs

att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring i lagen om allmän försäkring i enlighet med vad som anförts i motionen.

Stockholm den 14 januari 1981

JÖRGEN ULLENHAG (fp)

LINNÉA HÖRLÉN (fp) BERNT EKINGE (fp)